

Použití dělostřelectva v soudobém boji

V minulém čísle *Vojenské mysli* jsme uveřejnili článek, který charakterizoval soustředění sil na směru hlavního úderu jako jeden z nejdůležitějších principů vojenského umění.

Tento článek obsahuje některé tendence dalšího rozvoje principu hromadění dělostřelectva na základě analýzy použití dělostřelectva ve Velké vlastenecké válce, uveřejněných materiálů v zahraničním vojenském tisku a zkušeností poválečných cvičení armád zemí NATO.

Soustředění (hromadění) sil a prostředků na rozhodujících směrech je těsně spojeno s manévrem vojsk. Dějiny vojenského umění dokazují, že schopnost rychle soustřeďovat úsilí na určitém směru nebo přenést je v krátké době z jednoho směru na druhý může rozhodným způsobem ovlivnit průběh a výsledek bojové činnosti.

Sovětské vojenské umění vždy dovedně používalo principu soustřeďování sil na rozhodujících směrech. V průběhu Velké vlastenecké války Sovětská armáda úspěšně řešila jeden z nejdůležitějších strategických a operačních problémů — vytvoření velkých úderných uskupení a potřebné převahy nad nepřítelem na rozhodujících směrech v krátkých lhůtách. Toho dosahovala především směrlým a rozhodným manévrem.

Velmi jasně se tento princip projevil v hromadění dělostřeleckých prostředků.

* * *

V průběhu Velké vlastenecké války způsoby a rovněž rozsah manévru a hromadění dělostřelectva na rozhodujících směrech v útoku a v obraně se neustále rozvíjely a svým rozmachem překonaly všechno, co dějiny válek znaly. To vyplývá především ze zásadně kvalitativního a kvantitativního růstu dělostřelectva, ze zvýšení pohyblivosti a síly jeho palby, ze zdokonalení metod velení a organizační struktury dělostřelectva.

Hromadění dělostřelectva v letech války se uskutečňovalo v taktickém, operač-

ním i strategickém měřítku, a to manévrem z druhořadých směrů, ze sestavy druhých sledů a záloh a rovněž využitím dělostřelectva ZHV, které v posledních letech války tvořily velké vysoce manévrové svazky — brigády, divize, sbory. Za dobu Velké vlastenecké války počet dělostřelectva ZHV se zvýšil v minometech 17krát, v dělech více jak 5krát — v době, kdy množství vojskového dělostřelectva se zvýšilo jen 2krát.

Tendenci ke zvyšování hromadění dělostřelectva můžeme posoudit na příkladu

růstu dělostřeleckých hustot jak v útočných, tak i obranných operacích Sovětské armády.

V útočných operacích se vytvářely na úsecích průlomu tyto hustoty:

— v letech 1941—42	do 70—80,
1943	do 130—200,
1944	do 150—250,
1945	do 250—300 děl,

minometů a reaktivního dělostřelectva na 1 km fronty. Přitom hustoty v pásmech útoku jednotlivých svazků dosahovaly 350 až 375 děl a minometů na 1 km fronty.

Hromadění dělostřelectva v útočných operacích se uskutečňovalo nejen s cílem vedení současného palebného úderu v období dělostřelecké přípravy. Důležitějším principem dělostřeleckého útoku byla nepřetržitá podpora a doprovod útočících vojsk palbou a pohybem do celé hloubky obrany nepřítele při plnění zadaných bojových úkolů.

V těch případech, kdy docházelo v průběhu útočných operací ke změně směru hlavního úderu, uskutečňoval se manév

(přeskupení) dělostřelectva s cílem přenesení jeho hlavního úsilí na nový směr.

Druhým charakteristickým rysem činnosti dělostřelectva ve Velké vlastenecké válce bylo široké používání hromadné dělostřelecké palby ke zničení nepřítele v nejdůležitějších opěrných bodech a uzlech odporu a rovněž při odrážení jeho protiztečí a protiúderů.

V obranných operacích bylo cílem hromadění dělostřelectva způsobit rozhodnou porážku hlavním uskupením nepřítele, oslabit jeho údernou sílu. Obrana se zpravidla vedla omezenými silami a prostředky, a proto hustoty dělostřelectva, byly značně nižší, než v útočných operacích. Vzhledem k tomu tvořily

— v roce 1941	5—10,
1942	do 20—50,
1943—45	50—90 děl a minometů na 1 km fronty.

Spolu s tím se věnovala zvláštní pozornost rozhodnému soustředění protitankového dělostřelectva na hlavních tankových směrech.

V soudobých podmínkách princip hromadění sil a prostředků na směr hlavního úderu uchovává si svůj význam. O tom např. hovoří polní řád armády USA: „V rozhodujícím okamžiku musí být soustředěno maximální množství sil a prostředků, které je k dispozici. Správné použití principu hromadění spolu s jinými principy vedení války umožní zničit síly nepřítele, které jsou v převaze.“ O principu hromadění dělostřelectva hovoří polní řád armády USA toto: „Základ bojového využití palebné síly dělostřelectva a metod vedení palby tvoří principy hromadění palby a jejího manévru... termín hromadění vzhledem k dělostřelectvu znamená nejen soustředění velkého množství palebných prostředků na úzkém úseku fronty, ale i takové jejich použití, které zabezpečí nutnost hromadění jejich palby na potřebném místě a v potřebné době k podpoře činnosti jiných druhů vojsk.“

To je v první řadě podmíněno tím, že na směrech, kde se nebudou používat jaderné zbraně, hlavním palebným prostředkem k ničení protistojícího nepřítele bude dělostřelectvo. Má vysokou přesnost palby, manévrovat a snadnější exploataci ve srovnání s raketami. Ne náhodou ve mnohých armádách světa se věnuje velká pozornost rozvoji dělostřelectva. V knize „Zbraně třetí světové války“ J. Tompkins píše, že v USA v posledních letech „se

přijímala opatření k částečnému návratu ke staromódnímu dělostřelectvu“. Píše rovněž, že na vzdálenost asi do 20 km bude obyčejné dělostřelectvo mnohem lacinější a účinnější ve srovnání s raketami, které mají ve výzbroji obyčejné výbušniny. Je to tím, že dálka střelby soudobých děl značně vzrostla, zejména po zavedení aktivních reaktivních nábojů, a vyvinutí jaderných nábojů přivedlo dělostřelectvo k univerzální zbraní soudobé války.

V současné době se značně změnil charakter palebných úkolů dělostřelectva, jejich objem a způsob plnění, a to ve spojitosti se změnou výzbroje vojsk a způsobu bojové činnosti. Bude plnit takové úkoly jako ničení odpalovacích zařízení taktických raket, baterií samohybného dělostřelectva, jednotek PTRS, radiolokačních stanic. Kromě toho v bojových sestavách vojsk je velké množství obrněných objektů (v soudobé mechanizované divizi je do 300 tanků, 800—900 obrněných transportérů, 70—80 samohybných děl) a rovněž protitankových prostředků.

Zavedení prostředků mechanizace prací do svazků a útvarů umožňuje v krátkých lhůtách ženijně vybudovat bojové sestavy a spolehlivě ukrýt všechny palebné prostředky.

To dospělo k tomu, že odolnost cílů a jejich manévrovatost značně vzrostly. Proto k jejich zničení je třeba větší množství

nábojů a nakonec i dělostřelectva. Např. takový cíl, jako opěrný bod čtyř může zahrnovat 1—2 tanky, 3—4 obrněné transportéry, 1—2 odpalovací zařízení PTRS, 6—8 kulometů a granátometů, 3—4 zakrytá palebná ohniska, do 1,5 km zákopů, okopů a spojovacích zákopů. K jeho spolehlivému umlčení je třeba použít několik dělostřeleckých baterií a spotřebovat 1200 až 1500 nábojů.

Velmi důležitým úkolem je boj s dělostřelectvem nepřítele vzhledem k tomu, že ve většině armádách vyspělých států je dělostřelectvo vyzbrojeno samohybnými obrněnými děly, které potřebují mnohem méně času (ve srovnání s taženými) na zaujetí a opuštění palebných postavení (303,2mm samohybná houfnice může zahájit palbu za minutu po zastavení).

Zavedení jaderné munice v soudobém dělostřelectvu zahraničních armád má za následek nutnost ne umlčovat, ale ničit samohybné dělostřelecké baterie. Přitom na zničení jedné takové baterie se spotřebuje 1,5—2krát více nábojů, než na zničení baterií tažených děl. Abychom mohli splnit tento úkol v nejkratší době, musíme použít nejméně oddíl dělostřelectva, to znamená vytvořit trojnásobnou převahu.

O nezbytnosti hromadění dělostřelecké palby při ničení nepřátelských uskupení (spolu s celkovým zvětšením počtu cílů, se zvýšením jejich ochrany a manévrovosti) svědčí i to, že účinnost umlčování živé síly (v krytech i ve volném terénu) závisí nejen na celkovém počtu vystřelených nábojů, ale i na tom, v jakém časovém období budou tyto náboje spotřebovány. Ztráty způsobené ve velmi krátké době působí značně více morálně na vojska, než stejné ztráty způsobené za delší dobu. Proto hromadění musí zabezpečit dosažení dostatečné hustoty palby; pod tímto pojmem rozumíme spotřebu nábojů na cíl za určitou jednotku času.

Na základě zkušeností Velké vlastenecké války, dosahoval se nutný stupeň ničení živé síly a palebných prostředků v operacích bodech při hustotě palby 5—6 nábojů za 1 minutu na 1 hektar prostoru cíle (celková spotřeba nábojů na cíl byla v mezích stanovených norem). Vzhledem k tomu ke zničení jakéhokoli uskupení objektů je nutné soustředit takové množství dělostřelectva, které by zabezpečilo optimální hustotu palby.

V podmínkách jaderné války je hromadění dělostřelectva na rozhodujících směrech v příkrém rozporu s požadavkem rozpíjení vojsk s cílem zabezpečit odolnost vytvářených uskupení.

Velké množství dělostřelectva, soustředěné na úzkém úseku fronty, představuje

výhodný objekt pro jaderné údery. Čím více je soustředěno dělostřelectvo, tím rychleji může splnit stanovený objem úkolů a tím méně času poskytne nepříteli k tomu, aby mohl dobře zjistit dané uskupení a působit na ně palbou (jadernými údery).

Z toho vyplývá, že účinné plnění úkolů dělostřelectvem může být dosaženo nahromaděním optimálního množství dělostřelectva na daném směru.

Zavedení prostředků automatizace velení do dělostřelectva několikrát zkrátilo čas na přípravu palby. To značně rozšířilo možnosti hromadění dělostřelectva jak v časovém, tak i v prostorovém měřítku. Kromě toho zkracuje i celkový čas, potřebný ke splnění stanovených úkolů.

Hromadné použití dělostřelectva je zvláště charakteristické pro útok. Přitom potřebné množství dělostřelectva na tom kterém směru se určuje na základě maximálního objemu palebných úkolů, které je třeba splnit najednou, dále i možnosti uskutečnění nepřetržité palebné podpory a doprovodu útočících vojsk do celé hloubky bojových úkolů.

Největší objem palebných úkolů může vzniknout např. při průlomu připravené obrany. K tomu, aby byla připravena ztěž motopěchoty a tanků je minimálně třeba na úseku průlomu a přilehlých bocích umlčet současně odpalovací zařízení taktických raket, dělostřelecké a minometné baterie, místa velení, opěrné body jednotek prvního sledu, protitankové prostředky.

Ke splnění všech těchto úkolů (s přihlédnutím k omezenému času na dělostřeleckou přípravu) je třeba soustředit na rozhodujících směrech velké množství dělostřelectva. Manévr palbou dalekonosného dělostřelectva a rovněž široké využití systému paleb salvou umožňuje poněkud snížit množství dělostřeleckých útvarů, které uskutečňují manévr k úseku průlomu.

Vševojskové útvary (svazky) armád zemí NATO dostávají k zesílení obyčejně takové množství dělostřelectva, které jim umožní uskutečnit průlom dalekohlasného dělostřelectva a rovněž široké využití systému paleb salvou umožňuje poněkud snížit množství dělostřeleckých útvarů, které uskutečňují manévr k úseku průlomu.

Základním charakteristickým ukazatelem stupně hromadění dělostřelectva zůstává hustota dělostřelectva (tj. množství děl a minometů na 1 km úseku průlomu v útoku nebo na 1 km fronty toho kterého směru v obraně). Tak jako v minulých válkách, hustota dělostřelectva v soudobé

bých podmínkách v útoku závisí na charakteru obrany nepřítele, stupni jejího ženičního vybudování, množství dělostřelectva a munice útočníka, způsobu útoku a jiných faktorech. Proto v každém jednotlivém případě bude rozdílná a ne vždy odpovídá propočítané hustotě. Srovnání požadované (propočtené) a fakticky dosažené hustoty dělostřelectva při průlomu obrany v konkrétních podmínkách umožňuje usuzovat o možné účinnosti ničení nepřítele a udělat odpovídající závěry o struktuře a délce trvání dělostřelecké přípravy útoku, o metodě a hloubce podpory zteče, o rozdělení úkolů mezi dělostřelectvo a letectvo a nakonec o nejracionalnějších způsobech splnění zadaného bojového úkolu.

Hromadění (vytvoření požadovaného uskupení) dělostřelectva na hlavním směru můžeme obecně dosahovat z počtu organického dělostřelectva útočících vojsk prvního sledu a přibíráním dělostřelectva ze sousedních úseků (druhých sledů). Hlavní úlohu v tomto procesu bude mít dělostřelectvo, které má k dispozici velitel sboru a dělostřelectvo zálohy hlavního velení.

V soudobých podmínkách při ohromném prostorovém rozmachu bojové činnosti je možné plnit bojové úkoly řadou postupných nebo současných úderů. K zabezpečení úspěchu takové bojové činnosti je zapotřebí soustředit na hlavních směrech v krátké době velké množství dělostřelectva. To je nejjednodušší a nej Hospodárnější uskutečnit manévrem dělostřelectva ZHV, které je schopno co do množství tak i hodnoty zesílit vojskové dělostřelectvo. Kromě toho, jak předpokládají zahraniční vojenští odborníci, existence silného dělostřelectva ZHV vylučuje „zmrazování“ dělostřeleckých prostředků na pasivních úsecích. Optimální poměr vojskového dělostřelectva a dělostřelectva ZHV zabezpečuje nejúspěšnější řešení úkolu hromadění dělostřelectva na nejdůležitějších směrech. Proto v armádách zemí NATO dosahuje poměr vojskového dělostřelectva a dělostřelectva ZHV v řadě případů 1 : 1. Tak např. jejich divize v útoku může být zesílena do 3—4 oddílů ze sestavy skupin polního dělostřelectva (sborového dělostřelectva) včetně oddílů 203,2mm houfnic a 175mm kanónů. Přitom dochází nejen ke kvantitativnímu, ale i kvalitativnímu zesílení. Při takovém zesílení na směru hlavního úderu armádního sboru (USA, NSR) může být soustředěno do 20 až 22 oddílů dělostřelectva, schopných uskutečnit mohutný palebný úder na úzkém úseku fronty do celé taktické hloubky obrany. Velitel divize v průběhu

bojové činnosti má možnost soustředit palbu 6—8 oddílů ke splnění stanovených úkolů.

Bude-li se v útoku s použitím jen konvenčních zbraní uskutečňovat hromadění dělostřelectva na směrech hlavních úderů k průlomu té které obranné čáry (k odražení protíúderu), pak při vedení bojové činnosti s použitím jaderných zbraní bude se hromadit palba dělostřelectva k ničení těch objektů, na které nemohou být použity jaderné údery vzhledem k bezpečnosti vlastních vojsk (nebo z jiných důvodů).

Pokud se týče obrany, pak v těchto podmínkách je potřebné hromadění dělostřelectva k ničení nepřítele na směru hlavního úderu, při protipřípravě a podpoře protizteče (protiúderu). Hromadění dělostřelectva může se uskutečňovat ke zničení vklínivšího se uskupení nepřítele a zacelení trhlin vzniklých po jeho jaderných úderech.

I v soudobých podmínkách může dělostřelectvo splnit úkol ničení nepřátelských uskupení (v útoku nebo v obraně), ovšem jen za podmínky jeho hromadného použití. Co se týče rozsahu, pak k řešení takových úkolů jako je průlom připravené obrany, podpora zasazení druhého sledu do sražení, provedení protipřípravy a podpora protiúderu v obraně, hromadění dělostřelectva podle názorů velení NATO musí se uskutečňovat v měřítku svazu. Hromadění palby dělostřelectva k rozhodnému zničení jakéhokoli taktického uskupení v krátké době může se uskutečnit v měřítku jednoho nebo několika svazků.

Nezbytnost obrany dělostřeleckých uskupení před jadernými údery nepřítele nabyla na zvláštním významu. Řešení tohoto problému se udílí v armádách vyvinutých zemí velká pozornost. Jako opatření, která směřují ke zvýšení odolnosti a zvětšení účinnosti činnosti vytvářených dělostřeleckých uskupení, se zejména doporučují:

— přísně dodržovat požadavky maskování v prostorech soustředění, na přesunu, při zaujetí bojové sestavy (toho se dosahuje jak používáním maskovacích prostředků, tak i dodržováním odpovídajícího režimu palby dělostřelectva na tom kterém úseku, režimu práce meteorologických stanic, atp.),

— soustřeďovat dělostřelectvo v palebném postavení jen na dobu nezbytnou ke splnění stanoveného objemu úkolů.

Hromadění dělostřelectva těsně souvisí s uskutečněním velkého množství opatření. Nejdůležitější z nich jsou:

— organizace průzkumu cílů,

— plánování palby a včasné doručení palebných úkolů dělostřelectvu útvarů (jednotek),

— dohovor součinnosti dělostřelectva s motostřeleckými a tankovými útvary (svazky) a letectvem,

— organizace velení a spojení,

— vyvedení a rozvinutí dělostřelectva v palebných postaveních,

— organizace pořádkové služby,

— všestranné zabezpečení bojové činnosti dělostřelectva.

Stupeň realizace těchto opatření závisí především na čase, který je k dispozici. Např. při organizaci průlomu obrany nepříteli mohou se uskutečňovat v plném objemu a předem. V dynamice bojové činnosti, kdy hromadění dělostřelectva se bude uskutečňovat ve velmi krátké době, budou omezeny jen na ty hlavní z nich (průzkum, plánování, organizace součinnosti). Ovšem ve všech případech úsilí velitelů a štábů směřují k tomu, aby bylo skrytě soustředěno potřebné uskupení dělostřelectva a neúčinněji splněny zadané palebné úkoly.

Rozhodnutí o hromadění dělostřelectva ke splnění určitého úkolu přijímá vševojskový velitel. Určuje potřebnou hustotu dělostřelectva a prostředky, ze kterých může být vytvořena. Vševojskový štáb, náčelník a štáb raketových vojsk a dělostřelectva organizuje splnění všech výše uvedených opatření.

Hromadění dělostřelectva na rozhodujících směrech je vždycky provázeno hromaděním prostředků dělostřeleckého průzkumu v takovém počtu, aby bylo možné detailně zjistit obranu nepříteli a určit přesné koordináty cílů. V útočných operacích Velké vlastenecké války se soustřeďovaly k úsekům průlomu průzkumné dělostřelecké oddíly ZVH, jednotky průzkumného letectva a pozorovací aerostaty (balóny). Před zahájením útoku se obvykle uskutečňovalo několikrát vzdušné fotografování obrany, zobrazení i pečlivá analýza údajů všech druhů průzkumu. Takové soustředění úsilí průzkumu umožňovalo zjišťovat do 60–65 procent všech cílů; to zabezpečovalo vysokou účinnost palby dělostřelectva.

Při nedostatku potřebného času k uskutečnění manévru průzkumu ve prospěch hromadného použití dělostřelectva byl veden silami a prostředky vpředu působících vojsk a letectva.

Jak svědčí zkušenosti minulé války, největší hospodárnosti času při hromadění dělostřelectva se dosahovalo v případech, kdy plánování palby organizoval centralizovaně nadřazený štáb. Konkrétní palebné

úkoly velitelům a štábům příbraných dělostřeleckých útvarů (jednotek) byly doručovány ve formě výpisů z plánů bojové činnosti (tabulky palby) s podrobnými údaji pořadí jejich plnění a se spotřebou munice.

Organizace součinnosti byla organizována v terénu v době rekognoskační vševojskových velitelů s veliteli posilových a podporujících dělostřeleckých svazků a útvarů. Při tom zvláštní pozornost byla věnována vzájemnému poznání objektů zteče motopěchoty a tanků vševojskovými a dělostřeleckými veliteli, dále palebných úkolů dělostřelectva a pořadí jejich plnění, dohovoru signálů součinnosti, volbě palebných postavení, pozorovacích stanovišť pro dělostřelectvo a způsobu jeho vyvedení.

Zvláště pečlivě se organizovalo vyvedení dělostřelectva do palebných postavení. Vševojskový a dělostřelecký štáb určovaly osy přesunu, pořadí a způsob vyvedení dělostřelectva, potřebné úkoly k opravě cest.

K zabezpečení včasného, plánovitěho a skrytého vyvedení dělostřelectva do palebných postavení organizovala se na cestách k nim pořádková služba a regulační služba. Pořádkové službě velel odpovědný dělostřelecký velitel.

Po dosažení určených prostorů náčelník pořádkové služby a pořádkových úseků zúčastnili se rekognoskace palebných postavení a pozorovacích stanovišť a rovněž skrytých příchodových cest k nim.

Po rekognoskaci palebných postavení bylo ihned organizováno topografické připojení pevných bodů silami dvou průzkumných dělostřeleckých oddílů. Při stanovení úkolů velitelům dělostřeleckých útvarů doručovaly se koordináty pevných bodů a stanovily se osy přesunu.

Organizace setkání a vyvedení dělostřelectva do palebných postavení se uskutečňovala takto. Náčelníci pořádkových úseků v den přibytí dělostřelectva dostali u náčelníka pořádkové služby grafikon s pojmenováním dělostřeleckých útvarů, časem jejich příchodu a čísly os přesunu. K setkání s útvary organizovali náčelníci pořádkových úseků jednotlivá stanoviště.

Úkoly pořádkové služby při kontrole:

— sledovat včasné zaujetí palebných postavení dělostřeleckými útvary a svazky,

— dbát na dodržování hranic palebných postavení,

— zabezpečit skryté vyvedení dělostřeleckých útvarů,

— sledovat včasné a pečlivé vybudování a maskování palebných postavení a pozorovacích stanovišť,

— dbát na zákaz pohybu a všech zeměpisných prací v denní době a na dodržování světelné kázně v noci.

Ke kontrole přesunu proudů kromě pořádkové služby byla vytvářena regulační služba. Všechno to zabezpečovalo skrytost přeskupení a soustředění dělostřelectva ve stanovené lhůtě.

Takový přístup k řešení úkolů, spojených se soustředěním velkého množství dělostřelectva v omezené době, uchovává si svůj metodologický význam i v soudobých podmínkách. Přitom je nutné vzít v úvahu nové možnosti (např. použití samočinných počítačů a síťových metod při plánování přesunů, zvýšení manévrovacích schopností vojsk atd.), které ulehčují včasnost a skrytost soustředění dělostřelectva.

Druhým velmi důležitým momentem při hromadění dělostřelectva je účinnost jeho palby; ta jak známo ve značné míře

závisí na včasnosti a úplnosti splnění topogeodetického připojení, meteorologického zabezpečení, balistické a technické přípravy. K maximálnímu zkrácení času na přípravu palby (v tom i času na pobyt velkého množství dělostřelectva v určitém prostoru) je základním způsobem účinné střelby úplná příprava. Pokud se týče balistické a technické přípravy, je možné ji připravovat předem v prostorech soustředění; upřesněné meteorologické údaje štáby (jednotky) dostanou po vyjití do nových palebných postavení. Po splnění palebných úkolů útvary (jednotky), přibrané ze sousedních úseků a ze druhých sledů, odcházejí na svoje směry po dříve připravených a určených osách přesunu. Přitom zvláštní význam nabývá organizace jejich účinné ochrany před úderem ze vzduchu a rovněž rychlé rozvinování v nových (hlavních) palebných postaveních.

Ze všeho vyplývá, že úspěch hromadění dělostřelectva v soudobých podmínkách je v mnoha směrech závislé na jeho mobilnosti. Zavedení samohybného obrněného dělostřelectva v soudobých armádách, dále pohyblivých prostředků průzkumu a topografického připojení, zvětšení palebné síly děl (munice) zvyšují možnosti hromadění palby.

Konečným cílem soustředění velkého množství dělostřelectva je hromadná palba vedená k rozhodnému zničení uskupení nepřítele na hlavních směrech.

Upraveno ze sovětského tisku